

VÄRDEBESKRIVNING

Område av riksintresse för naturvård i Dalarnas län

Datum: 2003-12-12

Områdesnummer: NRO 20 049

Områdesnamn: Siljan-Skattungen

Kommun: Mora (2062), Orsa (2034), Leksand (2029), Rättvik (2031)

Kartblad: 13ENO, 13FNV, 14ESO, 14FSV, 14ENO

Area: 34 086 ha vatten

Naturgeografisk region: 28 b sydligt boreala kuperade områden.

Agrara kulturlandskapsregioner: Södra Norrlands och norra Svealands kust och odlingsbygder.

Landskapsformer: Bergkullslätt, vågig bergkullsterräng.

Riksvärde:

Meteoritkrater	
Sjö	Fauna

Värdeomdöme: Siljan-Skattungensystemet är ur såväl biologisk-ekologisk som fiskerimässig synpunkt synnerligen värdefullt. Sjöarna dominerar landskapsbilden i området. Som referensområde för studium av istidsrelikter är Siljan värdefull.

Huvudkriterier: A, C

Stödkriterier: Storlek, mångformighet, representativitet, raritet, funktion - betydelse för flora och fauna.

Förutsättningar för bevarande: Att ädelfiskens reproduktionsområden ej skadats.

Värdet kan reduceras genom kraftverksbyggen, avverkning kring lekområden, försurning, förorening, kulvertering eller förändringar av vattendragets sträckning eller bottenprofil, vandringshinder, vattenuttag, tillförsel av organiska gifter, överfiske, inplantering av främmande öringstammar etc. med åtföljande obalans i fiskbestånden.

Säkerställande: Området omfattas av MB 4 kap 1 och 2 §§.

Områdets huvuddrag: Området omfattar vattendragen Siljan-Orsasjön, Oreälv samt Skattungens (201 m.ö.h.) västsida med den från söder tillrinnande Granåns lopp. Sjösystemet är beläget inom Siljansringens sedimentära berggrundsområde med bevarade paleozoiska lager av kalksten och sandsten. I söder granit. Avgörande för utformningen av topografin har varit påverkan från preglaciala älvflöden, vilkas sträckning endast delvis sammanfaller med nutida vattendrag. Sålunda utgör Siljan en översvämmad del av Österdalälven, vars föristida fåra slingrar som en djupränna från Våmhus till Leksand, medan Oreälvens lopp ursprungligen följt dalstråket söderut till Rättviken och först i sen tid via Skattungens utlöpt i Orsasjön. Vid Mora överlagras djuprännan av den nutida Österdalälvens deltasediment. Stora mängder isälvsmaterial har också avsatts i Rättviken av Oreälven och i Orsasjön av Ämån/Unnån. Högsta kustlinjen nåddes under Ancylustiden, då hela området utgjorde en havsvik.

Då de berggrundsförsänkningar som utgör Siljansringens sjösystem ursprungligen uppkom efter ett meteoritnedslag under Devonperioden (360 milj. år för nutid), kan man beteckna dem som kratersjöar. Siljansbäckenet tillvattnas av Österdalälven, Oreälv samt flera större åar, sammantaget passerar genom Siljan vatten från en dryg tredjedel av länets nederbördsområde.

Fiskförekomst: Öring, gädda, abborre, sik, siklöja, nors, mört, id, hornsimpa, lake, stensimpa, elritsa. Gös är utplanterad, liksom sik.

Hornsimpan är en havsfisk, som förekommer som istidsrelikt i enstaka djupa och kalla sjöar i landet. Den är en bottenfisk som trivs på ca 100 m djup. Populationen i Siljan är länets enda och landets nordligaste insjöförekomst. Norsen är likaledes en istidsfisk, funnen i flera sjöar i länet.

Öringbeståndet innefattar tre stammar, med skilda lekogränder och - tider. Stammarna benämns: Siljansöring (Siljanslax), Hansjööring och Granåöring. Siljansöringens reproduktionsområde är Österdalälvens nedre lopp. Lekogränderna har tidigare omfattat större delen av älven, men är nu p.g.a. kraftverksbyggen reducerade till området nedom Spjutmodammen. Dalälvens vattenregleringsföretag bedriver därför kompensationsodling på Sollerön och sätter årligen ut ca 45 000 smolt. "Siljanslaxen" växer sig ofta mycket stor och är traktens populäraste sportfisk; ca 2000 kg dras årligen upp. Hansjööringen förekommer i hela Orsasjön och Siljan, men leker numera endast i Oreälvens nedre delar. Viss odling bedrivs. Granåöringen finns uteslutande i Skattungens, varifrån den vandrar upp i Granån, där den leker redan i slutet av september.

Det fåtal limnologiska undersökningar som gjorts visar att även den lägre faunan delvis är relikartad. Så t.ex. det för ädelfisken viktiga kräftdjuret *Mysis relicta*. Rikligt förekommer dessutom i Siljan en oligochaet (*Lampodrilus*), vilken saknas i Skandinavien i övrigt. Flera mycket försurningskänsliga musslor av släktet *Pisidium* är funna i sjöarna.

Anmärkningar: Förvånansvärt få limnologiska undersökningar har gjorts av områdets planktonflora, bottenflora etc. För bl.a. helhetsbilden av relikfaunan vore dylika projekt önskvärda.

Området berör även område av riksintresse för friluftsliv nr FW 15 Siljan området.

Referenser:

Puke, C. 1962: *Vattnen och fisket i Dalarna*. Länsutredningen för Kopparbergs län.

Thorslund, P. 1981: *Dalälven, den preglaciala älvfåran från Mora till Avesta*. Länsstyrelsen W-län, N 1981:1.

Fiskeriverket, beslut 1988-04-11 rörande Områden av riksintresse för yrkesfisket, områden av särskilt intresse för fritidsfisket samt områden av särskilt intresse avseende arter och stammar av fisk.